ולימא ליה מימר [בהדיא] אמר שמעי (א)(בי) חשובי רומי ומצערו ליה ולימא ליה בלחש משום דכתיב 1כי עוף השמים יוליך את הקול הוה ליה ההוא ברתא דשמה גירא קעבדה איסורא שדר ליה גרגירא שדר ליה כוסברתא שדר ליה כרתי שלח ליה חסא כל יומא הוה שדר ליה דהבא פריכא במטראתא וחיטי אפומייהו אמר להו אמטיו חיטי לרבי אמר [ליה רבי] לא צריכנא אית לי טובא אמר ליהוו למאן דבתרך דיהבי לבתראי דאתו בתרך ודאתי מינייהו ניפוק עלייהו ה"ל ההיא נקרתא דהוה עיילא מביתיה לבית רבי כל יומא הוה מייתי תרי עבדי חד קטליה אבבא דבי רבי וחד קטליה אבבא דביתיה א"ל בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך יומא חד אשכחיה לר' חנינא בר חמא דהוה יתיב אמר לא אמינא לך בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך א"ל (ב)לית דין בר איניש א"ל (ג)(אימא) ליה להוא עבדא דגני אבבא דקאים וליתי אזל ר' חנינא בר חמא אשכחיה דהוה קטיל אמר היכי אעביד אי איזיל ואימא ליה דקטיל (ד)אין משיבין על הקלקלה אשבקיה ואיזיל קא מזלזלינן במלכותא בעא רחמי עליה ואחייה ושדריה אמר ידענא זוטי דאית בכו מחיה מתים מיהו בעידנא דאתינא לא נשכח איניש קמך כל יומא הוה משמש לרבי מאכיל ליה משקי ליה כי הוה בעי רבי למיסק לפוריא הוה גחין קמי פוריא א"ל סק עילואי לפורייך אמר לאו אורח ארעא לזלזולי במלכותא כולי האי אמר מי ישימני מצע תחתיך לעולם הבא א"ל אתינא לעלמא דאתי א"ל אין א"ל והכתיב 2לא יהיה שריד לבית עשו בעושה מעשה עשו תניא נמי הכי לא יהיה שריד לבית עשו יכול לכל ת"ל לבית עשו בעושה מעשה עשו א"ל והכתיב 3שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה א"ל מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה תניא נמי הכי מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא כל מלכיה פרט לאנטונינוס בן אסוירוס כל נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעה בר שלום קטיעה בר שלום מאי (ה)(הוי) דההוא קיסרא דהוה סני ליהודאי אמר להו לחשיבי דמלכותא מי שעלה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער אמרו לו יקטענה ויחיה אמר להו קטיעה בר שלום חדא דלא יכלת להו לכולהו דכתיב 4כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם (ו)מאי קאמר אלימא דבדרתהון בד' רוחות האי כארבע רוחות לארבע רוחות מבעי ליה אלא כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלא ישראל ועוד קרו לך מלכותא קטיעה א"ל (ז)מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי (ח)(מלכא) שדו ליה לקמוניא חלילא כד הוה נקטין ליה ואזלין אמרה ליה ההיא מטרוניתא ווי ליה (ט)לאילפא דאזלא בלא מכסא נפל על רישא דעורלתיה קטעה אמר יהבית מכסי חלפית ועברית כי קא שדו ליה אמר כל נכסאי לר"ע וחביריו יצא ר"ע ודרש 5והיה לאהרן ולבניו (י)מחצה לאהרן ומחצה לבניו יצתה בת קול ואמרה קטיעה בר שלום מזומן לחיי העוה"ב (כ)בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים אנטונינוס שמשיה לרבי אדרכן שמשיה לרב כי שכיב אנטונינוס א"ר נתפרדה חבילה כי שכיב אדרכן אמר רב

נתפרדה

ולימא ליה. בפרהסיא: **דלמא מצערי ליה.** לרבי: **עבדה איסורא.** זנתה: **שדר ליה.** אנטונינוס לרבי עשב ששמו גרגירא רוק"א בלע"ז והבין רבי מה לי ולעשב הזה ודאי סימנא הוא דשלח לי גרגירא נגרר' ונמשך לב גירא עם הנואפים (א) יודע היה ללמוד אנטונינוס: **שדר ליה.** רבי כוסברתא בלע"ז אלוינאר"א. כלומר שחוט הבת כוס ברתא שתי מלות: **הדר שדר ליה.** אנטונינוס כרתי בלע"ז פורי"ש. כלומר אם כן יכרת זרעי: **הדר שדר ליה חסא.** לייטוג"א בלע"ז. כלומר חוס עלה: **מטראתא.** דיסקאות של עור כמין שקים גדולים: [**וחיטי אפומייהו.** שאם יפתחו השקים רואים החטים ולא יבינו]: **ודאתו מינייהו ניפוק עלייהו.** היועצין מבניך יוליאו האומות למלכי רומי העומדין אחרי על סמך הממון הזה: **נקרתא.** מערה. לשון נקרת הצור (שמות לג): **לביתיה דרבי.** ללמוד תורה: **משמש ליה.** משמש לפניו בסעודה: **שמה אדום.** בגיהנם משתעי קרא: **מי שיש לו נימא ברגלו.** בשר מת ומצערו: **ויחיה.** ויבריא: **כל דוכי מלכא.** גולח את המלך בדברים בושת הוא למלך ומשפט הוא להשליכו: **לקמוניא חלילא.** בית מלא עפר: **מטרוניתא.** רומית: **אילפא.** ספינה: **בלא מיכסא.** כלומר אוי לך הואיל ועליהן אתה נהרג שלא מלתה את עצמך ותטול חלק עמהם: **והיתה לאהרן ולבניו.** בלחם הפנים כתיב וכהן(ו) נוטל מחצה כדאמרינן בסדר יומא (דף ח:) ונוטל חלה אחת משתי חלות של עצרת וארבע או חמש ממעשה לחם הפנים והתם מפרש לה דפלגא היא. והכי נמי השוה אותי נגד כולן שהזכיר שמי לבד: **אדרכן.** שר שבעובדי כוכבים היה:

נתפרדה

שדר ליה כוסברתא. לפ"ה קשה מה עלה בדעתו של רבי מתחלה לומר שישתטה ועוד קשה שלבסוף חזר בו רבי מעצמו לכך נראה כפירוש ר"ח והערוך(ס) שדר ליה גרגירא כלומר נאפה גירא הגוזף והנוטפת תרגום ירושלמי גיירא וגיירתא שדר ליה' כוסברתא כסה על קלונה והוכיחנה בסתר ואנטונינוס לא הבין מה ששלח לו והיה סבור שאמר שחוט הבת ושדר ליה כרתי כלומר וכי תתן לי עצה שיכרת זרעי שדר ליה חסא כלומר לא שלחתי לך אלא שתחוס עליה כלומר וכסה אותה אמרתי לך(י): **חד** קטיל אבבא דבי רבי. וא"ת והלא שפיכות דמים הוא משבע מצות ואפילו לישראל אסור דהא תניא (לקמן כו.) העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא היום(ע) מעלין ולא מורידין וי"ל שהיה ירא פן יודיעו הדבר אל השרים והיו גורמין להרגו ואמרינן(פ) אם בא להרגך השכם להרגו ע"ל שהיה בורר המינים והמסורות דאע"ג דאין מינים באומות לענין קבלת קרבן מידם לענין הורדה איכא כדפריך בפ"ק דחולין (דף יג:) השתא לישראל היו(צ) מורידין לעובדי כוכבים מיבעיא: **אמר** ליה א"ב לימא ליה להאי דקאי אבבא וכו'. ר' אלחנן פירש דל"ג אם כן דאי א"ל(ק) היה לו לרבי מינלא להבין שהיה מת דאם היה ישן מה גבורה יש להקיץ אדם משנתו. אמרינן במדרש חלב מטמא חלב מטהר כשנולד רבי גזרו שלא למול ואביו ואמו מלוהו שלא קיסר והביאו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני קיסר ומצאוהו ערל ופטרום לשלום ואמר אותו הגמון אני ראיתי שמלו את זה אלא הקב"ה עושה להם נסים בכל עת ובטלו הגזרה ואמרי' נמי בירושלמי שלבסוף למד אנטונינוס תורה ונתגייר ומל עצמו: ה"ג: **כל** נשיאה ולא כל שריה פרט לקטיעה וכו'. ולא גרס שריה ולא כל שריה דקרא כתיב מלכיה וכל נשיאיה(ר) ואור"י דנשיא הוא הישיש שמפורש בספר יוסיפון שנשבעו רומיים שלא להמליך עליהם עוד מלך בשביל אחד שלקח אשה אחת בחזקה אלא שהיו ממנים ישיש אחד ולו שלש מאות יועצים ולסוף כמה שנים מלך עליהם אחד בחזקה שמתה אמו כלדתה ונבקעת בטנה ומלאוהו חי ומלך עליהם ונקרא קיסר בלשון רומי והוא לשון כרות בעברית ועל שמו נקראו כל המלכים שלאחריו קיסר: **ווי** לה לאילפא דאזלא בלא מכסא. וא"ת והא אמרינן פרט לאנטונינוס אע"ג דאזל בלא מכסא ויש לומר שגם הוא נימול דגרסינן בירושלמי דמגילה (פ"א) א"ל אנטונינוס לרבי את מאכילני מן לויתן לעתיד לבא א"ל אין א"ל מן אימר פסחא לית את מאכילני ומן לויתן את מאכילני א"ל מה אעביד לך דהא כתיב וכל ערל לא יאכל בו כיון דשמע כן אזל וגזר גרמיה הדא אמרה איגייר אנטונינוס:

לטון

עין משפט
נר מצוה

לו א מיי' פ"ד מהלכות תמידין ומוספין הלכה יד:

◆

לעזי רש"י

רוק"א [אורוג"א]. גרגיר (צמח).
אלוינאר"א [אליינדר"א]. כוסבר.
פורי"ש [פוריל"ש]. כרשים (ירק מאכל).
לייטוג"א. חסה.

◆

רבינו חננאל

פי' גרגירא זינתה גירה מלשון הנואף דמתרגמי' גיירא. שדר ליה כוסברתא כלומר הרוג ברתך כוס ברתא שדר ליה כרתי כלומר אם יהרגנה יכרת זרעו שדר ליה חסא כלומר אם כן חוס עליה ושבקה: פי' נקירתא היתה מערה חפורה תחת הקרקע מבית אנטונינוס עד ביתו של רבינו הקדוש שהיה אנטונינוס בא דרך המערה בכל יום בסתר אצל רבי והיה הורג העבדים שהיו באין עמו כדי שלא יגלו הדבר לבני אדם ובעת שמצא ר' חנינא יושב לפני רבי אמר לו למה יושב לפניך ואני הזהרתיך שלא ימצא כאן אדם בעת בואי אליך אמר לו לית דין ילוד אשה כלומר מלאך הוא אמר לו אם כן יצא ישלח לנו הישן בחוץ והוא העבד ההרוג כלומר אם הוא מלאך יחיה אותו ונפק ואשכחיה דהוה קטיל בעא רחמי עליה ואחיה וכו'. תניא לא יהיה שריד לבית עשו בעושה מעשה עשו ותניא שמה אדום מלכיה ולא כל מלכיה [כל נשיאיה ולא כל שריה מלכיה ולא כל מלכיה] פרט לאנטונינוס וכל נשיאיה פרט לקטיעה בר שלום דהוא איגייר דההוא קיסר דהוה סאני ליהודאי ואמר לחשיבי דמלכותא מי שעלתה לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער אמרו לו יקטענה ויחיה אמר לו קטיעה בר שלום חדא דלא מצית יכלת לכולהו דכתיב כי כארבע רוחות השמים וגו' כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל ואי קטלת להני דשכיחי גבך קארו לך מלכותא קטיעא אמר ליה [מימר] שפיר קאמרת מיהו כל מאן דזכי למלכא שדו ליה [לקמוניא] חלילא פי' לכבשן האש. פי' אילפא ספינה כי קא שדו ליה לקמוניא אמר כל נכסיי לרבי עקיבא ולחביריו יצא ר"ע ודרש והיתה לאהרן ולבניו לאהרן מחצה ולבניו מחצה כך זה לרבי עקיבא מחצה ולחביריו מחצה יצתה ב"ק ואמרה קטיעה בר שלום מזומן לחיי העולם הבא בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים קטיעה קנה עולמו בשעה אחת. אנטונינוס שמשיה לרבי כי מת אנטונינוס אמר רבי נתפרדה חבילה. אדרכן שמשיה לרב כד מית אמר רב

מסורת הש"ס

א) [בעי' לימא], ב) [שבת קיב: ערובין כד.], ג) [נ"ל לימא], ד) [מגילה טו.], ה) [נ"ל סיח], ו) [תענית ג: ע"ש], ז) [סנהדרין לט.], ח) [נ"ל למלכא], ט) [נדברים כח פס' סח מתרגם ירושל' באליות כאלפייא], י) יומא יח: סנהדרין כא. ב"ב קמג., כ) [לקמן יח. יח.], ל) בעי' וכהן גדול. מ) [ערך כרת א'], נ) [ועי' בערוך שכתב עד פירוש אחר והוא כפירוש רש"י], ס) [הי' לימא בס"א], ע) [ברכות נח. כב: סנהדרין עב.], פ) [הי' לימא בס"א], צ) [בעי' הרלשון ניסף: והי"ק כל נשיאיה והיינו האפיפיור אמרכל ממונה על כל הגולרים],

◆

תורה אור השלם

1. גַּם בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל תְּקַלֵּל וּבְחַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ אַל תְּקַלֵּל עָשִׁיר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגֵּיד דָּבָר:
קהלת י כ

2. וְהָיָה בֵית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם וְלֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו כִּי יְיָ דִּבֵּר:
עובדיה א יח

3. שָׁמָּה אֱדוֹם מְלָכֶיהָ וְכָל נְשִׂיאֶיהָ אֲשֶׁר נִתְּנוּ בִגְבוּרָתָם אֶת חַלְלֵי חָרֶב הֵמָּה אֶת עֲרֵלִים יִשְׁכָּבוּ וְאֶת יֹרְדֵי בוֹר:
יחזקאל לב כט

4. הוֹי הוֹי וְנֻסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נְאֻם יְיָ כִּי כְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פֵּרַשְׂתִּי אֶתְכֶם נְאֻם יְיָ:
זכריה ב י

5. וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הוּא וּתְרוּמָה יִהְיֶה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם תְּרוּמָתָם לַייָ:
שמות כט כח

וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַאֲכָלֻהוּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה חָק עוֹלָם:
ויקרא כד ט

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שדר ליה וכו' הנואפים (ויודע היה ללמוד אנטונינוס) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) תוס' ד"ה אמר וכו' דאי א"ל הכי היה לו לר' חנינא:

◆

מוסף רש"י

לית דין בר איניש. אלא מלאך (שבת קיב: ערובין כד.). **כשם שא"א לעולם בלא רוחות.** שלא יתקיים מרוב הבל ותמימות, **כך א"א לעולם בלא ישראל.** שאין העולם מתקיים אלא בשביל ישראל, והכי קאמר קרא כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם לרוחות העולם כדי שיתקיים, שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (תענית ג:). **דוכי למלכא.** גלחו ומשתיקו כבגדיו ומכייסו (סנהדרין לט.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones